

Ders : 136

Konu : Sosyal Medya ve Zararları

Günümüzde insanların anlaşma, haberleşme ve iletişim kurma araçlarından biri de “Medya”dır.

Medya; insanların, olaylar ve diğer insanlarla kurduğu bir iletişim ortamıdır. Bu ortamda ise gazete, televizyon, dergi, internet gibi araçlar aracılığı ile iletişim gerçekleşmektedir.

Sosyal medya ise; iletişim araçları ve platformlar üzerinden oluşturulan sosyal etkileşim ve paylaşım ortamları demektir. Teknolojinin insan hayatına getirdiği yenilik ve kolaylıkların yanı sıra, bir çok zararının da olduğu bir gerçektir. Bu zararların bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

Zihin Kirliliğine ve Bilgi Dezenformasyonuna Sebep Olması:

Bazı araştırmalara göre modern teknolojinin insan hayatına getirdiği yenilik ve kolaylıkların yanısıra, kişinin zihni meşguliyetini artırdığı gösterilmiştir. Daha çok görmeye dayalı bu dijital sosyal ağların, hafıza kirliliği oluşturduğu, sözlü öğrenme becerisini zayıflattığı, unutkanlığı artırdığı, dinleme becerisini bozduğu, empati kurmayı azalttığı, zihni sürekli meşgul ettiği için (gelen mesajlar, iletişimler ve gereksiz diyaloglarla) kişideki zararı büyüktür.

Yine sözlü anlatım şekilleri bu ağlarda bozulabilmektedir. Sürekli klavye karşısında yazışma yapan gençler, gün geçtikçe daha kısa, bazen argo, konuştukları dillerinden farklı bir dil kullanmaktadırlar. Belli bir süre sonra klavye dili, konuşma diline de yansımaktadır. Hızlı olması için sığ ve sathî konuşma şeklinin tercih edildiği bu yazışmalarda, dil giderek kötüleşmekte, kişinin sözlü ifade kabiliyeti körelmektedir.

İnternet bilgiyi çok hızlı ve kolay erişilebilir hâle getirdi. Ancak bu durum insanların doğru bilgiye ulaşabildikleri anlamına gelmiyor. Bir konuyu araştırmak üzere harcanan emeğin yerini arama motorları aldı. Araştırılan konuya ilişkin bilgiler, herkesin sorgulamaksızın kabul ettiği bilgi kaynağı haline geldi. Çok az insan internetteki bilgi kirliliğinin içerisinden doğru bilgiyi süzebiliyor. Kaynağı belirsiz, doğrulanmamış pek çok yalan haber ya da dedikodu internet üzerinden ve sosyal medya aracılığı ile çok kısa bir süre içinde yayılabiliyor.

Bazı yorumcular internetin bilginin paylaşılma ve yayılma imkanını genişletmesi sayesinde artık hiçbir şeyin gizli kalamadığını, bilgi tekelinin kırıldığını ileri sürüyorlar. Oysa gerçek böyle değildir.

Egemen güçler, kendi çıkarları doğrultusunda çarpıtılmış verileri ya da yalan haberleri çok hızlı biçimde dolaşıma sokabilmektedirler.

İslam coğrafyası için planlanan operasyonların zemini, sosyal medyada hazırlamakta, yalan ve kasıtlı haberlerle algı operasyonu oluşturulmaktadır. Halbuki Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz.”¹

¹ Hucurât suresi, 6. ayet

Gizlilik ve Mahremiyeti Ortadan Kaldırması:

Herhangi bir kişinin, sosyal medya ağlarında yer bulması için orada bir hesap açması yeterlidir. Bu hesap, kişiye ait özel bilgilerle kişi hakkında küçük bir bilgi bankası oluşturur. Siz bu bilgileri daha sonra silseniz bile kayıtlara geçen hiçbir şey, aslında tamamen silinmeyecektir. Buralarda, o kişiye ait tanıtıcı bilgilerin yanı sıra, fotoğrafları, videoları, kişinin ilgi alanlarını, arkadaşlarını, günlük hadiselerle ilgili yorumlarını görebiliriz. Hattâ bazen mahremiyet ve gizli bilgilerini bile detaylı bir şekilde öğrenebiliriz. Bu durumda kişiye ait özel meselelerin başkaları tarafından görülmesi mümkün olmaktadır. Kişiye ait bu mahremiyetin bozulması, gençlerin kendilerini tam olarak kontrol edemedikleri dönemlerde daha fazla görülür. Kişinin yaptığı hatalı bir davranış başkaları tarafından hemen öğrenilmekte, saatler içinde milyonlarca kişiye ulaşabilmektedir. Ayrıca, kişi bu ağlarda kendini sürekli ilgi odağı halinde tutmaya çalışmakta, fâsit bir daire içinde kendini sürekli "göstermek", "sunmak" mantığı içerisinde hareket etmektedir.

Kendi kültür, örf ve adetlerimize uymayan, hele hele dinimizin bize tanıdığı meşru dairenin dışında kalan bu davranışların, başkaları tarafından fark edilmesi, açıkça bilinmesi sosyal hayatımız için son derece zararlıdır. Oturma, konuşma ve diyalog sınırları bu açıdan oldukça nettir.

Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmaktadır:

“(Resûlüm!) Mü'min erkeklere, gözlerini (harama) dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır. Mü'min kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler...”²

Başkalarını hiç ilgilendirmeyen şahsî meselelerin herkese ilân edilmesi ne kadar doğrudur? "Hususi" diyebileceğimiz fotoğraf, video gibi malzemeler sosyal paylaşım ağlarına konduğunda artık kendi kontrolümüzden çıkar. Başkalarının ne maksatla kullanacağını bilemeyeceğimiz için, daha sonra bunlar ciddi problemler oluşturabilir.

Bunun farkında olmayan insanlar özel hayatlarını sosyal medyada yayınlamaya devam ettikçe “özel hayatın röntgenlenmesinin” sıradan ve kabul edilebilir bir hâl alması ve iletişimin bu yeni halinin “kimliksiz kişilikleri oluşturmakta” olduğu bir gerçektir. Bu da sosyal medya kullanımının en büyük zararlarından biridir.

Benliğe Zarar Vermesi:

Kendini sunma ve beğendirme tutkusu, meşhur olma takıntısı, günümüzde birçok kişinin en zayıf yanını oluşturmaktadır. Birçok kişi, ilgi odağı olup başkalarının dikkatini topladığında, farklı bir hissiyata kapılır.

Günümüzde sosyal medya ağları, kişinin kendini tanıtmaya, sunmaya, beğendirme, ilgi toplama, onay alma, iyi geri bildirim alma aracı hâline gelmiştir. Çekilen bir fotoğrafın beğenilmesi, söylenen bir sözün onaylanması, hemen her yapılan aktivitenin başkalarına aktarılması, dolaylı olarak **"ben"** merkezli bir ruh hâli oluşturmaktadır. Kişinin kendini tanıtmaya dolaylı olarak reklâmını yaptığı bu alanlar, kişiye hak etmediği temelsiz bir yükselmeyi getirebilmektedir. Bu gibi kişilerde tenkide tahammülsüzlük, beğenilmemeye karşı reaksiyon gösterme, sürekli kendini gösterme gayreti, başkalarını küçümseme, kendini dev aynasında görme gibi patolojik ruh hâlleri sıklıkla görülmeye başlar.

² Nûr suresi, 30-31. ayetler

Bu ise dolaylı olarak kişinin hayatını değiştirir. Ayrıca bu kişilerde marka giyinmek, gezip gördüklerini anlatarak ilgi çekmeye çalışmak, kendini iyi sunmaya çalışmak takıntıları oluşur.

Bazen de bu kişiler anormal ve sıra dışı yorum ve davranışlarla kibir ve gurura kapılırlar. Halbuki Resûlullah (s.av.) şöyle buyurmaktadır:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ

“Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez.”³

Aile Fertleri Arasında İletişimin Zayıflamasına ve Ailelerin Dağılmasına Sebep Olması:

Sosyal medya ağları aracılığı ile kendi kültür ve geleneklerimize uymayan diyalogların kurulması aile yapısını yıkan sebeplerin başında gelmektedir. Aile içinde bir arada geçirilmesi gereken zamanların bilgisayar karşısında geçirilmesi aile fertlerini önce zaman ve mekân bakımından, sonra da hissî açıdan birbirinden koparmaktadır. Birbirinin dert ortağı olması gereken aile fertlerinin kendi aile üyelerine ayırmadıkları zamanı teknolojiye hasretmeleri kabul edilemez bir durumdur. Mümkün olduğunca aile içindeki insicamın bozulmaması hedefindeki anne babaların, internet kullanımı konusunda da bizzat kendilerinin ölçüyü kaçırmamaları gerekir. Aile içi tesirleri giderek daha çok görülen sosyal medya ağlarının fert ve aileye verdiği zararlar asla unutulmamalıdır.

Ailece birlikte dizi izleme, uygunsuz gayr-i ahlakî ve dinden uzak görüntüler, yapılan davranışı normalleştirdiği gibi, onay mesajı vermektedir. Mahrem hayatın bir odada herkes tarafından izlenmesi ailevi değerleri zayıflatmakta, evlilik müessesesini gayr-i meşru bir hayata çevirmektedir. Cenâb-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun...”⁴

Zaman İsrafına ve Faydasız İşlerle Uğraşmaya Sebep Olması:

Ömür, Rabbimizden bize verilen bir sermayedir. Bu sermayenin sayısı da Rabbimizin katında bellidir. Ama maalesef ömür sermayesi insanoğlunun en az değer verdiği sermayedir. Aldığımız her nefes ömrümüzden bir şeyler alıp götürmektedir. Çünkü ömür sermayesini bize veren Allah, onu geriye alıyor. Verdiği bu sermayenin kârını bize başıslıyor. Yani, beş dakikalık zaman içerisinde Allah'ın rızasını kazanmak için neler yapmışsak, o bize kâr olarak kalacak ve Rabbimizin katında değerlendirilecektir. Çünkü;

“İnsan için ancak çalıştığının karşılığı vardır.”⁵ buyurulmaktadır.

En değerli sermayemiz zamanımızdır. Kaybettiğiniz parayı tekrar kazanabilirsiniz. Ama insan; geçen zamanı, bütün parasını, malını verse ömründen bir saniyeyi bile geri getiremez. Onun için insan her anını iyi değerlendirmelidir.

Fahrüddin er-Râzî bu konuda şöyle demektedir:

“Ben Asr suresinin mânâsını bir buz satıcısından öğrendim. Çünkü, o satıcı bağıyor ve:

- Ana sermayesi eriyip yok olana merhamet ediniz! Ana sermayesi eriyip yok olana merhamet ediniz!” diyordu. Ben bu sözü duyunca :

³ Müslim, iman 147

⁴ Tahrîm suresi, 6. ayet

⁵ Necm sûresi, 39. âyet.

“Gerçekten insan zıyan içindedir.”⁶ ayetinin mânâsı işte budur, dedim.”⁷

Biz, günleri geçiriyoruz diye seviniyoruz. Halbuki her geçen gün ömürden eksilmektedir.

O ömür ise; her nefes, her saat harcanıp tüketilmekte ve hesabının verileceği an yaklaşmaktadır. Eğer o nefesler insana, her istediğini istediği gibi yapmak için verilseydi veya kendi buluşu ve yapısı olsaydı, ömür tükenmezdi. İnsan da onu harcamakla hiçbir zarara düşmezdi. Fakat ömür, insanın kendi mülkü değil, Allah'ın verdiği bir nimet ve emanettir. İnsanın bütün faydası, alış-veriş ile elde edeceği kâra bağlıdır. İlâhî tartının ağır veya hafif gelmesi de buna göredir. Tüketilen her nefes, geçen her saat faydalı, doğru ve Allah yolunda harcanmışsa, insan hüsrandan kurtulabilir. Eğer; zararlı, şer ve günahlarla geçirilmişse insan hüsranda, yani zarardadır.⁸

Rabbimizin şu fermanını dikkatlice okumalı ve iyi anlamalıyız:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا
أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ*

“İnsanlardan öylesi de var ki, herhangi bir ilmî delile dayanmadan Allah yolundan saptırmak ve sonra da onunla alay etmek için boş lafı satın alır. İşte onlara rüsvay edici bir azap vardır.”⁹

Alınacak Dersler:

1. Sosyal medya aracılığıyla aldığımız haberlere hemen inanmamalı, tahkik etmeliyiz.
2. Bilgilerin doğruluğunu araştırmalı, her bilgiyi doğru kabul etmemeliyiz.
3. Aile fertlerimize sosyal medyanın zararlarını uygun bir üslupla anlatmalı, onları muhtemel zararlardan korumalıyız.
4. Aile mahremiyetine özen göstermeli, bu konuda kararlı olmalıyız.
5. Sosyal medyada geçirdiğimiz zamanımızın muhasebesini iyi yapmalı, faydasız ve boş kullanıma fırsat vermemeliyiz.
6. Sosyal medyayı hayırlı ve faydalı işler konusunda kullanmalıyız.
7. Ömür, Rabbimizin bize ihsan ettiği en büyük sermayedir. Bunu iyi amellerle geçirmeye dikkat etmeliyiz.

Sözün, sohbetin yaramıyorsa işe,

Sükûtu tercih et, onda kâr, onda neşe!

M. Necati Bursalı

Not: Bu hafta;

1. Lokmân suresi 6. Ayetin tefsirini okuyalım.
2. Kibirle ilgili hadisi ezberleyelim.
3. Kendimizin ve aile fertlerimizin sosyal medyada geçirdiği zamanın muhasebesini yapalım.

⁶ Asr suresi, 2. ayet

⁷ Tefsir-i Kebir, Fahrüddin er-Râzî, C.23, sh. 389.

⁸ Hak Dini Kur'an Dili, Elmalılı M.Hamdi Yazır, C.9, sh.102.

⁹ Lokman suresi, 6. ayet